

Gevoeligheden rond 2000

André Bindenga

COLUMN

Over de millenniumproblematiek is veel geschreven en gezegd. In grote spanning hebben daarom velen op 31 december 1999 de ontwikkelingen gevolgd. In de middag werden de eerste berichten doorgegeven uit de landen waar het

nieuwe jaar eerder begon. Het algemene beeld was: geen problemen. Maar de vliegtuigen in Nederland bleven toch aan de grond en de bemanning van de crisiscentra mocht niet naar huis. Uiteindelijk werd op 1 januari 2000 vrijwel overal geconstateerd dat het licht brandde en dat er water uit de kraan kwam. En ook geautomatiseerde administratieve en technische systemen draaiden gewoon door. Is alle inspanning voor niets geweest? Dat was natuurlijk de eerste vraag, want de afgelopen jaren zijn er vele arbeidsuren gaan zitten in de oplossing van het zogenaamde millenniumprobleem. Ruwe schattingen gaan in de richting van vele miljarden guldens. Alleen al in de Verenigde Staten wordt een bedrag genoemd van 200 miljard gulden, in Nederland spreekt men van bedragen tussen 10 en 20 miljard gulden. In ontwikkelingslanden maakt men ook gebruik van computers en zijn er telefoons. Men zou aldaar veel minder aandacht hebben besteed aan millenniumvraagstukken en ook daar is het goed gegaan op 1 januari 2000.

Sommigen menen op basis hiervan dat wij ons de moeite hadden kunnen besparen, want het was toch wel op zijn pootjes terechtgekomen. In deze column wil ik een paar zaken hierover rechtzetten.

In de eerste plaats kijken we naar de aanpak in Nederland. Al reeds vanaf 1997 werkten het Millennium Platform, de overheid, de Sectorplatformen en vele andere organisaties eendrachtig samen, conform hun opdracht, om onheil rond 1 januari 2000 te voorkomen. Destijds voorspelden deskundige projectleiders in grote organisaties dat er een serieus probleem was. Aanpak van dit probleem was nodig om maatschappelijke stagnatie te ontgaan. Dit beeld is gedurende de jaren daarna niet veranderd. Nederland als gevoelig IT-land besloot de zaak degelijk en grondig aan te pakken. Op basis van pilots, onderzoeken, audits en dergelijke hebben organisaties, met name in vitale sectoren, uitgezocht welke systemen gerepareerd of vervangen moesten worden. Ook werd nagegaan waar een berekenbaar risico gelopen kon worden, omdat totale vervanging te duur, in de tijd niet haalbaar en ook niet nodig zouden zijn. Iedere sector kwam met een plan. De bancaire sector, in hoge mate kwetsbaar in administratieve systemen, heeft er veel energie in gestoken. Alle administratieve systemen zijn grondig aangepakt. Een groot deel van de projectkosten werd uitgegeven aan testen. Tijdig zijn ernstige embedded problemen onderkend en de overgang naar het nieuwe millennium verliep vlekkeloos. In de vitale energiesector, de transportsector, de telecommunicatie- en voedingssector is adequaat opgetreden waardoor geen moeilijkheden te constateren waren. In de zorgsector en bij de overheid werden nog problemen verwacht. Weliswaar zijn er enkele

Prof. Dr. A.J. Bindenga was namens het accountantsberoep lid van het bestuur van het Millennium Platform. Hij dankt Peter Hagedoorn, directeur van het Platform, voor de verstrekte informatie ten behoeve van deze column.

storingen geweest, maar door tijdige reparatie van vitale apparatuur is de directe patiëntenzorg niet in gevaar geweest. Geconstateerd kan worden dat Nederland de zaken goed heeft voorbereid en dat daardoor rampen zijn uitgebleven.

Maar toch wederom de vraag: Was het nodig? Waarom zijn andere landen die later zijn begonnen of er veel minder aan hebben gedaan er zo goed afgekomen? Het antwoord op deze vraag moet genuanceerd worden gegeven. De telefooncentrales, vliegtuigen, bancaire systemen, nucleaire installaties, en dergelijke zijn in alle landen uitgebreid onderzocht. Ontwikkelingsland of niet. Achter de producten staan grote ondernemingen en toezichhoudende organen die hun wereldwijde verantwoordelijkheid hebben genomen. Het is niet juist dat apparaten in ontwikkelingslanden niet zouden zijn gerepareerd. Achterlopende landen hebben bovendien geprofiteerd van vooroplopende landen. Enorme hoeveelheden kennis zijn ter beschikking gesteld aan achterblijvende landen. Nog nooit heeft op zo grote schaal informatie-uitwisseling tussen landen via het in 1998 ingestelde 'International Y2K Cooperation Center' plaatsgevonden.

Daarnaast kan niet worden ontkend dat men in sommige ontwikkelingslanden minder is geautomatiseerd en men gewend is aan een niet goed functionerende infrastructuur. Toch blijft de vraag: waarom gaat het zo goed in landen die toch aanzienlijk geautomatiseerd zijn en er weinig aan gedaan hebben? In dit verband dient men zich te realiseren dat er honderden kleine incidenten zijn gemeld uit allerlei landen waaruit blijkt, dat er toch wel een millenniumprobleem was. In alle landen heeft men zich hoofdzakelijk druk gemaakt om de meest kwetsbare vitale sectoren. Met name toen de tijd begon te dringen zijn niet bedreigende zaken niet aangepast of voorlopig handmatig opgelost. Wat vaststaat is dat grote calamiteiten zich niet hebben voorgedaan, maar dat was ook de bedoeling van alle acties. En met dat wereldwijde resultaat kan men tevreden zijn.

En dan waren er toch nog storingen. In verschillende landen zijn moeilijkheden gemeld.

In Zweden bijvoorbeeld werd reeds op 8 januari 2000 een rapport gepubliceerd waarin bijna 150 incidenten werden gemeld. Het betreft bijna alle sectoren van het economisch leven. Niet werkende financiële systemen, storingen in medische apparatuur en technische systemen zijn de belangrijkste meldingen. Vrijwel alle fouten konden tijdig worden hersteld en hadden geen betrekking op vitale processen. Bij het Nederlandse Millennium Platform is een registratie bijgehouden van storingen over de gehele wereld; op 13 januari 2000 was er al een indrukwekkende lijst van meldingen. Hierbij dient ook bedacht te worden dat vele storingen niet worden gemeld, omdat organisaties liever niet hun vuile was buiten hangen.

De conclusie uit het voorgaande kan kort zijn. Het was wel degelijk nodig om een grote actie te voeren om de problematiek aan te pakken. Door zich te richten op vitale processen is de samenleving niet ontwricht geraakt. De kleine storingen tonen aan dat dit zeker wel zou zijn gebeurd als de actie niet in gang zou zijn gezet. Nederland is in hoge mate geautomatiseerd en men wenste in Nederland geen risico te nemen. Het zou ook kunnen betekenen dat Nederland het millenniumprobleem massaal heeft gebruikt om eens flink de bezem door de IT-kast te halen. Indien men spreekt met projectleiders van diverse organisaties, blijkt dit het geval te zijn. IT-infrastructuur is vernieuwd, oude programma's zijn gesaneerd, licenties zijn doorgelicht, testomgevingen zijn vernieuwd. Ook zijn in vele gevallen de beheerskosten verlaagd. Hoewel de acties hiervoor niet primair waren bedoeld, is dit alles mooi meegenomen.

Wat is de lering uit de millenniumzaak? De wereld is gevoelig voor IT en Nederland in het bijzonder. Wij zijn echter nog steeds meester over de door onszelf ontwikkelde systemen. Belangrijke IT-projecten roepen ook andere gevoeligheden op. Criticasters zeggen dat alle acties achterwege hadden kunnen blijven en we ons geld beter anders hadden kunnen besteden. Uit het voorgaande blijkt, dat dergelijke kritiek niet gefundeed is.